

A Láthatatlan Tanoda célja, hogy VIII. kerületi roma gyerekek számára lehetőséget kínáljon integrált, minőségi oktatásba való bekerüléshez, ezáltal számukra, és családjaik számára is a mindenkinek járó szabad iskolaválasztás jogát, valamint a boldoguláshoz nélkülözhetetlen lehetőségek elérését biztosítsa. Az általunk követett módszerrel jó eséllyel tudjuk az iskolakezdést, és a későbbi pályaválasztást is negatívan meghatározó hátrányokat leküzdeni. Nem csodaszert, hanem empatikus, proaktív, probléma orientált magatartást képviselünk, amelyben a gyerek, a szülő, az iskola, valamint a mentoraink egymást egyenrangú partnernek tekintik. Azt tekintjük feladatunknak, hogy olyan programot hozzunk létre hátrányos helyzetű gyerekek számára, amely egyszerre képes az esélyeiket javítani, és mások által is követendő példája a társadalmi szolidaritásnak.

Budapesten a VIII. kerület a romák által legsűrűbben lakott városrész, következésképpen itt van a legtöbb roma általános iskolás tanuló is. Amellett, hogy ezeknek a gyerekeknek a jelentős százaléká hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, szinte az összes kerületi iskolában szegregált körülmények között tanulnak. Az integrált oktatásba való bekerülésre, és ezáltal egy átlagos életpálya megélésére nincs lehetőségük, a családjuk nem tudja őket támogatni sem a hátrányaik leküzdését, sem a jó képességeik kibontakoztatását szolgáló külön órák kifizetésével. Ezek a józsefvárosi gyerekek jelentős hátránnyal indulnak mind a továbbtanulási esélyeik, mind a későbbi munkavállalási lehetőségeik tekintetében. A kerületben elenyésző a kifejezetten roma óvodásokat és általános iskolásokat támogató, tanulásukat, fejlődésüket elősegítő, aktív működésű szervezetek és programok száma. Az éveken át tartó rossz minőségű oktatás, mind a családi, szociális és gazdasági körülményeiből fakadó hátrányok csökkentik az esélyeiket a későbbi sikeres életpálya kialakításában és az integrált közösségben való helytállás terén is. Ahhoz, hogy az integrált iskolába be tudjanak kerülni és helyt tudjanak állni, nem pusztán extra, tanórán kívüli felkészítésre van szükségük, hanem egy olyan személyre is, aki bátorítani és támogatni tudja őket a céljaik elérésében, aki közvetítőként tud eljárni az iskola és a szülő között, és aki orientálni tudja a diákot. Erre legalkalmasabb az a mentoráló tevékenység, amely önkéntes alapon szerveződik, hiszen a kimondottan anyagi relációra épülő kapcsolat kiiktatásával biztosítani tudjuk a mentor és mentorált hosszú távon fenntartható, projekt időtartamától független kapcsolatát.

Magyarországon egyedülálló kezdeményezésként, 2013 novemberében az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány keretein belül, kísérleti jelleggel indítottuk el Láthatatlan Tanoda projektünket. Azt szerettük volna bizonyítani, hogy segítségünkkel a roma gyerekek is meg tudják állni a helyüket színvonalas, integrált iskolai környezetben. Hisszük, hogy ezek a gyerekek, és szüleik semmivel sem érnek kevesebbet többségi társaiknál. Hiszünk abban hogy ha a szülő megkapja a megfelelő tájékoztatást, gondoskodást és bátorítást akkor gyermeke integrált oktatása megvalósítható jelentősebb anyagi ráfordítás nélkül. Tanodánk azt hivatott szolgálni, hogy kifejezetten szegregált körülmények között élő és tanuló, józsefvárosi óvodások és általános iskolás testvéreik számára biztosítsunk lehetőséget a képességeik kibontakoztatására, ezáltal lehetőséget teremtünk integrált oktatást nyújtó intézménybe való bekerülésre. Önkénteseink az édesanyával való partneri viszonyra törekedve, az óvodásoknál készségfejlesztéssel, az iskolásoknál tantárgyi felkészítéssel, illetve mentorálással támogatják a gyerekeket és családjaikat.

A mentorálás során intenzív családgondozást is végzünk a gyermek és a család igényeihez és szükségleteihez igazodva. Az gyermek-mentor párokat úgy alakítjuk, hogy alkalmazkodjon a gyermek igényeihez illetve az önkéntes tudásához, tapasztalatához. A programban számos szociális munkás hallgató vesz részt, akiknek ez egyrészt kihívás, másrészt szakmai tapasztalat a tanodás családokkal való munka. Nem titkolt célunk, hogy a leendő szociális munkásoknak olyan munkamódszert mutassunk meg, ahol a segítségre szorulókkal való egyenrangú viszony, és a velük való közös munka eredményt tud elérni. Ezért a szociális munkás hallgatók célzottan olyan családokkal kerülnek kapcsolatba ahol súlyosabb anyagi, lakhatási vagy egyéb gondok nehezítik a gyermek mindennapi eljutását a célisiskolába.

A mentorpárok kialakítása és az egyénre szabott mentorálás feltétele a gyermek, a család és az önkéntes igényeinek ismerete, melyhez elengedhetetlenül szükséges egy állandó koordinátor jelenléte. A családlátogatásokkor feltérképezett szükségletek, a fejlesztendő területek, az elvárások, a szülő és a gyermek személyiségének ismerete, a bizalom elnyerése továbbá az önkéntesek céljainak, érdeklődésének, képességeinek és személyiségének ismerete elengedhetetlen. Ezáltal valós eséllyel alakul ki az az egyenrangú, bizalmi és együttműködő kapcsolat, mely a gyermek és a szülő támasza tud lenni a felmerülő akadályok leküzdésében.

A mentorok hetente legalább egyszer találkoznak kis mentoráltjukkal, az óvodásokkal főként szókincs fejlesztő és egyéb fejlesztő játékot játszanak mindig a gyermek igényeihez illetve szükségleteihez igazodva. A mentorok elkísérik a szülőket és a gyerekeket a befogadóiskolák iskolakóstolatóira és nyílt napjaira, közösen megbeszélik a tapasztalatokat, majd a gyermek képességeit figyelembe véve és a szülő akaratát tiszteletben tartva segítenek az iskolaválasztás eldöntésében. A mentorok az iskolásoknál elsősorban szókincs fejlesztő és szövegértési feladatok gyakorlására koncentrálnak és azon kompetenciák fejlesztésére melyek elengedhetetlenek az iskolai sikerességhez. Továbbá az önkéntesek segítségével az iskolásoknak komplex felkészítőt tartunk a szükséges tantárgyakból. A mentor segíti a gyermek iskolaválasztását, támogatja az átíratkozást egy közösen kiválasztott magas színvonalú iskolába.

A korrepetálások történhetnek a gyermek otthonában is, ez lehetőséget ad a mentornak arra, hogy a család életébe nagyobb betekintést nyerjen, jobban megértsen egy teljesen más társadalmi-szociális környezetben élő gyermeket, családot. Szociális érzékenysége javulhat ezáltal, a mentor esetleg kapcsolati hálójá vagy saját kedvezőbb helyzeté révén tanuláson kívül is segíteni tud a családnak.

Nagycsoportos óvodásainknak heti rendszerességgel tartunk iskolaelőkészítő foglalkozásokat, melyek főként játékos keretben kompetencia- és közösségfejlesztő céllal bírnak és az esetleges alulszocializáltságból eredő hátrányokat hivatottak leküzdni. Lehetőség szerint igyekszünk rendhagyó foglalkozásokat is megszervezni, meghívott vendégek segítségével. A foglalkozások alatt szorgalmazzuk hogy a jelenlévő anyák beszélgessenek egymással, közösségfejlesztő céllal rendszeres szülői fórumokat tervezünk szervezni, amellyel az a célunk, hogy az anyákból egy olyan önsegítő közösség jöjjön létre melynek alapja a tanodához való tartozás, célja pedig gyermekeik iskolai sikeressége és jövője.

A gyermekek tantárgyi felkészítése és készségfejlesztése a közösségi programokat, színházi és múzeumi látogatásokat szervezünk, csoportosan vagy célzottan a mentorpároknak, ezzel szorgalmazva azt hogy a tanodás gyermekek is megkapják mindazokat a műveltségüket bővítő élményeket és tapasztalatokat melyek többségi társaik számára természeteseek.

Programunkban főként a nagycsoportos óvodás korosztályra fókuszálunk, mert a leendő iskolásoknak, viszonylag kevés, behozható képességbeli lemaradással van esélyük integrált, magas színvonalú oktatást nyújtó intézménybe bekerülni, továbbá ez az a korosztály melyre rajtunk kívül kevesen figyelnek. A TÁMOP finanszírozású tanodapályázatok esetében a felsős általános iskolásokra koncentrálnak, ahol már a lemorzsolódás veszélye kimondottan magas, a hátrányok pedig szinte behozhatatlanok: jó gimnáziumba való bekerülési esélyük elenyésző, ezáltal életpálya lehetőségeik korlátozottak.

A Láthatatlan Tanoda indulásakor megkerestük azokat a józsefvárosi óvodákat melyek a jellemzően romák lakta kerületrészekben találhatóak és ahová feltehetően azok a gyermekek járnak akik szegregált iskolában kezdenék meg tanulmányaikat. Hat óvodavezető bizonyult együttműködőnek, az ő javaslatokra kerültünk kapcsolatba az óvodáskorú gyermekek családjaival. Így indítottuk el tizenegy óvodás és tíz iskolás testvérük felkészítését az át-, illetve a beiratkozásra. Mindezzel párhuzamosan mentor és korrepetáló tanár önkénteseket toboroztunk, melynek eredményeként ötven önkéntes jelentkezett. Közülük huszonöt mentort és korrepetáló tanárt választottunk ki, akiknek később képzést és rendszeres mentortalálkozókat szerveztünk szupervíziós, és csapatépítő céllal. Feltérképeztük az összes, tömegközlekedéssel rövid időn belül elérhető iskolát, melyeknek országos kompetencia mérés eredményi átlagosnak vagy azon felülnek mutatkoztak, majd felkerestük azokat.

Láthatatlan Tanoda – Projektleírás

SozialMarie 2015

Tizenhárom iskolát és annak igazgatóját kerestük fel, majd a személyes találkozó tapasztalata alapján szűkítettük a befogadó iskolák körének számát hétre.

2014 áprilisában egy gyermek kivételével az összes iskolaérett tanodásunk integrált iskolába iratkozott be. 2015 januárjáig iskolás tanodásaink egy része integrált iskolába iratkozott át, mások a középiskolai felvételijükre készülnek, néhány gyermeknek pedig tapasztalatunk szerint több idő szükséges a váltáshoz.

2014 szeptemberében ismét felkerestük a kerületi óvodákat, ahol a nagy csoportos szülői értekezleteken vehettünk részt. Ezek során tájékoztattuk a szülőket a programról: negyven szülő jelezte hogy további tájékoztatást kér. Mindezzel párhuzamosan újból önkéntes mentorokat toboroztunk. 2014. november 28-án egy "évnyitó" foglalkozás keretében tizenhét óvodással és három általános iskolás testvérükkel és ugyanennyi önkéntessel megkezdtük a Tanoda második tanévét. A be- és átiratkozott gyermekek mentorálása nem ér véget a beiratkozással a segítő kapcsolat addig tart amíg a gyermeknek szüksége van rá. Tavalyi mentor csoportunk már külön foglalkozást tart elsőseinknek Kalandorok Klubja címen. A heti rendszerességű foglalkozások során a hangsúlyt az önkéntes mentorok, nem a tárgyi, hanem az általános kompetenciák fejlesztésére helyezik, amely a gyerekek iskolai előmenetelét célozza. Utóbbit a gyermekek későbbi boldogulásához, a munkaerő-piaci elhelyezkedéséhez is nagyban hozzájárul.

A projekt végrehajtása elsősorban egy elkötelezett munkatársat igényel, aki képes kapcsolatot teremteni a családokkal és gyermekeikkel, megtalálja a hangot az iskolával, óvodával, partner szervezetekkel.

Mivel programunk önkéntes munkára épül, olyanok vállalkoznak a mentori és korrepetáló munkára, akik nem a megélhetés miatt, hanem valami egyéb belső motivációból fakadóan szeretnének segíteni a hátrányos helyzetű gyerekeken, továbbá nem ér véget a gyermek mentor kapcsolat a program esetleges végeztével illetve a pályázati pénzek elapadásával.

A projekt a mentorok számára is hasznos tapasztalatot kínál. Az önkéntesek részt vesznek egy aktív és intenzív közösségépítő, ugyanakkor az egyéni igényekre reagáló foglalkozás sorozaton, amely során interkulturális tapasztalatokra is szert tesznek, megismerhetik a roma közösségek általános társadalmi és gazdasági problémáit, és személyes, közeli kapcsolatot alakíthatnak ki egy iskolás korú gyermekkel és annak családjával, javul az esélyegyenlőséggel, diszkrimináció mentes bánásmóddal való kapcsolatuk. A fogadó iskolák tanári karának és tanulóinak látásmódja, befogadókészsége javul, a különböző nemzetiségű, kultúrájú, családi és szociális háttérű diákok osztályon és iskolán belüli keveredése erősíti a szociális érzékenységet és a toleranciát.

A projekt a Roma Education Fund egy éven át való támogatásával 2.700.000 ft-os költségvetéssel jött létre, mely két munkatársunk félállását biztosította, minden mást egyéb forrásból biztosítottunk. Azok a szabadidős programok melyekre eljutottunk, vagy felajánlás alapján történt vagy pedig a program amúgy is ingyenes volt. A foglalkozásokat próbáltuk a legköltséghatékonyabban összeállítani, volt amikor az önkéntesek hozták otthonról a feleslegessé vált dolgokat vagy szintén felajánlásokból vásároltuk azokat.

Láthatatlan Tanoda mint ahogy neve is sugallja egy láthatatlan támasz szeretne lenni egy társadalmi szakadékokat átívelő összefogás során. A tantárgyi felkészítésen túl a programban résztvevő roma és nem roma emberek valós integrációja jön létre, interkulturális kapcsolatok, barátságok alakulnak, ami túlmutat a gyerekek iskolai eredményességén.

Önkénteseink szabadidejüket adják, a foglalkozások és korrepetálások vezetői engedéllyel közösségi terekben történnek és iskolaigazgatók várják iskoláikba tanodásainkat, ennek eredményeként egy aktív mozgalmi közösség jött létre akiknek egyetlen célja önzetlenül segíteni tanodásaink jövőjét.